

ταξὺ τῶν Ἑλλήνων, πλὴν ἀπασαι αἱ τῶν Εὐρω-
παίων διάλεκτοι διδασκίῃ ἀνευ ἔριδος τὰ πρωτεία εἰς τὴν
τῶν Ἑλλήνων. β. Ἄν αἱ διάλεκτοι δὲν ἦναι ἄλλο
τι, εἰμὴ λέξεις, καὶ ἂν αἱ λέξεις ἦναι σημεῖα ἰδεῶν, ἄ-
περ δηλ. ἐρευρέθησαν ἐκ βίας (αὐτόθι), ἐπόμενον εἶναι
αἱ λέξεις νὰ ἦναι ἰσχυροὶ μὲ τὰς ἰδέας τοῦ ἔθνους, ἐξ
οὗ ἔπεται α. νὰ ἦναι ἀνύπαρκτοι αἱ συνώνυμοι λέξεις·
τουτέστιν αἱ οὐταὶ εἰκόνες τοῦ αὐτοῦ νοητοῦ. β. ὅτι ὅσαι
τῶν διαλέκτων ἔχουσι πλείονας λέξεις, ἐκείνων τὸ ἔθνος
νὰ ἔχῃ καὶ πλείονας ἰδέας. γ. ὅτι ὅσον μία διάλεκτος
ἔχει λέξεις μετασχηματιζομένας διαφόρως, τοσοῦτον καὶ
αἱ ἰδέαι τοῦ ἔθνους αὐτῆς νὰ ἦναι μᾶλλον διακεκριμένα.
Ὡς ἔως ἐκ τῆς διαλέκτου ἠθέλε συναξαίτις καὶ τὴν πα-
χύτητα ἑνὸς ἔθνους, καὶ τὴν εὐγένειαν αὐτοῦ καὶ νοῦν. Καὶ
ἰδοὺ πῶς.

Ἡ ὕλη : τὰ νοητὰ λέγω, εἶναι μὲν ἡ αὐτὴ εἰς ἅπαντα
τὰ ἔθνη, ὡς κατοικοῦντα τὴν αὐτὴν σφαῖραν, ἢ ἐπιτηδειότης
ὅμοιως τῆς χρήσεως τῶν σημεῖων τῶν ἰδεῶν διαφέρει, μεγά-
λως εἰς ἕκαστον ἔθνος, καὶ ἐντεῦθεν γεννᾶται ἡ μεγάλη
διαφορὰ τῶν ἔθνων, καὶ ἔτι καὶ τῶν πόλεων πρὸς ἀλλή-
λας κατὰ τὴν εὐγένειαν καὶ γνώσεις.

153. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ αἱ λέξεις (διάλεκτος)
δὲν ἐπινοήθησαν δι' ἄλλο, εἰμὴ ὡς σημεῖα τῶν ἐν τῷ ἐγ-
κεφάλῳ ἡμῶν ἰδεῶν, τούτου ἕνεκεν αἱ λέξεις κυρίως δὲν
σημαίνουσιν ἄλλο, εἰμὴ ἐκείνας τὰς ἰδέας, αἵτινες εὐ-
ρίσκονται ἐντὸς τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ὁμιλοῦντος. Ἄλλ' ἐ-
πειδὴ καὶ οὐδεὶς ὁμιλεῖ εἰς μάτην : χωρὶς λέγω τελικοῦ
αἰτίου : ὅ ἐστι χωρὶς νὰ θελή νὰ ἐννοῆται ὑπὸ τοῦ ἀκροα-

τοῦ ἑ τούτου ἕνεκέν κατὰ λόγον δεύτερον αἱ λέξεις πρέπει νὰ ἦναι ἐνταυτῷ καὶ σημεῖα τῶν ιδεῶν τῶν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τοῦ ἀκροατοῦ: ὅ ἐσὶν αἱ λέξεις πρέπει νὰ ἦναι ἐκ συνθήκης. Ὡς μίᾳ διάλεκτος εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ μίᾳ συνθήκη, ἢ συμφωνία. Καὶ ἐπομένως εἶναι οὐδεὶς κύριος νὰ μεταχειρισθῇ οὔτε μίαν λέξιν ἰδίαν ὡς σημεῖον τινὸς ιδέας, χωρὶς νὰ ἦναι κοινῶς εἰλημμένη οὕτως, ἐκτὸς μόνου ἂν ἡ ἰδέα ἤθελεν εἶναι νέα. Καθότι τοῦτο ἤθελεν εἶναι, ὡσάν νὰ ὁμιλή τις καθ' ἑαυτὸν, ἐν ᾧ τῷ ὄντι οὗτος ὁμιλεῖ διὰ νὰ ἐμφανίσῃ εἰς τοὺς ἀκροατὰς τὰς ἑαυτοῦ ιδέας, καὶ ὅχι νὰ μείνωσιν οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀκατάληπτοι ἕ τούτο βέβαια ἤθελεν εἶναι μὴ ὁμιλία, ἀλλὰ πάταγός τις. Καὶ ἐν γένει δεῦν πρέπει τις νὰ ἐπιλανθάνηται ὅτι αἱ λέξεις εἶναι σημεῖα, καὶ ὅχι ὄντα. Πόσαι — ὅμως ἔριδες δεῦν ἠκολούθησαν καὶ δεῦν ἀκολουθοῦσι καθ' ἑκάστην ὅχι περὶ πραγμάτων, ἀλλὰ περὶ λέξεων (α); Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι!

154. Αἱ λέξεις λοιπὸν εἶναι σημεῖα ιδεῶν ἐκ συνθήκης. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ ιδεαζόμενα εἶναι εἰς ἕκαστον εἶδος ὅχι ἐν μόνον, ἀλλὰ πολλὰ, ἀκόλουθον ἢ ἐκτὸς τῆς ἐναρθρώσεως (148) ἢ ποιότητος νὰ παρειαθῶν καὶ ποσότης (136), ὅπερ ἀριθμὸν ὀνομάζομεν, ὡς ὡς ἔχομεν τὴν λέξιν ἄνθρωπος, οὕτω καὶ τὸ ἄνθρωποι. καὶ ὡς τὸ λίθος, οὕτω καὶ τὸ λίθοι. καὶ ὡς τὸ ἐγὼ, οὕτω καὶ τὸ ἡμεῖς. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν ὁμιλίαν ἡμεῖς δεῦν

(α) Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ τῶν ἡμετέρων γραμματικῶν: τὸ ἂν ἢ γενικὴ ἀπόλυτος πρέπει νὰ ἐνομαζέται ἀπέλυτος, ἢ ἑτερόσχετος.

ἔχομεν σκοπούμενον μόνον τὴν ἔκθεσιν τῶν νοητῶν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ὑπάρξιν ἢ ἐνέργειαν αὐτῶν, ἐπόμενον ἢ νὰ ἔχωμεν καὶ ἀριθμὸν εἰς τὰ ῥήματα (151), καὶ ὡς λέγω ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ λογικὸς, οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι εἰσὶ λογικοί. . . καὶ ὡς λέγω ἐγὼ γράφω, οὕτω καὶ ἡμεῖς γράφομεν. Καὶ τοῦτο εἶναι ἡ γραμματικὴ, οὕσα τέχνη τῆς ἐκφράσεως τῶν ιδεῶν, ἢ κατὰ τοὺς γραμματικοὺς τέχνη τοῦ ὀρθῶς λέγειν καὶ γράφειν.

Ἐπαρατηρήθη ὅμως ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ἐκάσῃ διάλεκτος μεταχειρίζεται ἰδίας λέξεις πρὸς ἔκθεσιν τῶν ιδεῶν, πλην ἅπασαι ἐπακολουθοῦσι τοὺς αὐτοὺς κανόνας κατὰ τὴν μεταβολὴν τῶν λέξεων, καὶ τὴν σύνταξιν, καὶ τάξιν. Ὡς ἡ θεωρία τῶν γενικῶν τούτων κανόνων καὶ ὁ λόγος αὐτῶν εἶναι ἡ γενικὴ Γραμματικὴ, ἣτις εἶναι τὸ ἡμέτερον ἤδη ὑποκείμενον. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ δι' ὅπριασδήποτε διαλέκτου καὶ ἄντις ὀμιλῇ, οὗτος ἐκτίθησε οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὰς ἑαυτοῦ ιδέας ἢ διάνοιαν, ἐπόμενον εἶναι διὰ νὰ ὀμιλήσῃ ἢ νὰ γράφῃ ὀρθῶς, νὰ μὴν ἀγνοῇ τὸ τί ἐστὶ διάνοια: ταυτέστι λογιστικόν, λογικόν, φαντασία, μνήμη, προσοχὴ, συνείδησις, καὶ ἀντίληψις, εἴτε ὕπερ εἶναι ἡ ἰδεαλογία τῶν νεωτέρων. Ὡς ἡ γενικὴ γραμματικὴ πρέπει νὰ ἐπῆται τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἰδεαλογίας.

155. Ἄν λοιπὸν ἐξετάσῃ τις εἰς πᾶσαν διάλεκτον τὴν ὀμιλίαν τῶν ἀνθρώπων, οὗτος θέλει ἰδεῖ ὅτι αὕτη γίνεται πρὸς οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ πρὸς ἐμφάνισιν ὑπάρξεως, ἢ τρόπου ὑπάρξεως τῶν αὐθυπάρχτων: ὁ ἐστὶ πρὸς παράστασιν ἐπιθυμιῶν ἢ ἐνεργειῶν αὐτῶν: ἢ ἂν θέλῃς ἀπλοῦς ὑπάρξεως, ὕπερ ἐκτελεῖται διὰ τοῦ ῥήματος. Ὡς μῆμα

εἶναι τοιαύδε ὑπαρξίς, εἴτε ἐπιθυμία ἢ ἐνέργειά τις. Ἰαὶ ἰδοὺ ἢ τούτων ὁμιλίαι. Ὁ Ἀριστοτέλης, εἶναι σοφός, ἐγὼ γράφω ἢ ἔγραψα, σὺ ἀναγινώσκεις, ἐκεῖνος περιπατεῖ, τὰ ἄσπρα κινεῦνται, ὁ ἥλιος ἀνέτειλε, κτξ; ὅ ἐστι τὰ ῥήματα εἶναι ἀείποτε προσώπων, ἢ ὄντων αὐθυπάρκτων. Ὡς ὀρθῶς ἤθελε συναΐξοις α'. ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀποκτῶσι πρῶτον τὰς ιδέας τῶν αὐθυπάρκτων ὄντων, εἶτα ἐν ἢ ὁμιλοῦσι, διηγοῦνται ἢ τὴν ὑπαρξιν αὐτῶν, ἢ κυρίως τὸν τρόπον τῆς ὑπαρξέως. . καὶ β'. ὅτι τὸ ῥῆμα εἶναι τὸ οὐσιωδέσσερον μέρος τῆς ὁμιλίας, ὅπερ καὶ Συμβεβηκὸς ὀνομάζεται, διότι δηλονότι συμβέβηκεν εἰς ἐμὲ ἤδη νὰ γράφω; ἐν ἢ ἢν μοι δυνατὸν νὰ περιπατῶ, ἢ νὰ τρώγω; ἢ νὰ κοιμῶμαι, ἢ, κτξ. Ὡς τὸ ῥῆμα εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅπερ ἡμεῖς ὀνομάσαμεν ποιότητα (135); πλην ὡς πρὸς τι.

156. Ἐπειδὴ ἄμως καὶ τὰ συμβεβηκότα, εἴτε αἱ ποιότητες δὲν ἔχουσιν ὑπόστασιν, τούτου ἕνεκεν ταῦτα προὑποτιθέασιν τὴν ὑπαρξιν τῶν αὐθυπάρκτων: τουτέστι τὰ ὀνόματα. Ὡς εἶναι πιθανὸν ὅτι οἱ ὀνοματοθέται ἔδωκαν πρῶτον ὀνόματα εἰς τὰ πράγματα, καὶ τοῦτο εἰς τὰ μᾶλλον οὐσιώδη, εἶτα εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ἢ ιδιότητάς. Ὡς αἱ λέξεις ὕδωρ, χόρτα, γάλα, πῦρ, ἄνθρωπος, καρπὺς, πρόβατα, κτξ, ὡς ὄντα μᾶλλον ἀναγκαῖα εἰς τὸν ἄνθρωπον ἔλαβον βέβαια ὑπαρξιν πρὸ τῶν λοιπῶν ὀνομάτων.

157. Μετὰ δὲ τὴν ὀνοματοθεσίαν τῶν αὐθυπάρκτων: τουτέστι τῶν οὐσιαστικῶν ὀνομάτων, ἢν βέβαια ἐπόμενον ἢ τῶν ἐπιθέτων: ὅ ἐστι τῶν ιδιοτήτων αὐτῶν, ὡς τὸ γάλα ἐστὶ γλυκὺ, τὸ πῦρ καυσικόν, τὰ χόρτα πικρά, κτξ, ἔνθα

δηλ. τὸ εἶμι εἶναι σύνδεσμός τις, καὶ ὄχι ῥῆμα (121). Καὶ εἶναι πιθανὸν ὅτι ἔλειπε κατ' ἀρχὰς αὗτος ὁ σύνδεσμος, ὥστε νὰ λέγῃσι τὸ γάλα γλυκὺ, τὰ χόρτα πικρά, κτξ.

Δηλὸν ὁμῶς ὅτι αὕτη ἡ τάξις εἶναι τῶν λογικῶν, καὶ ὄχι τῶν αἰσθητικῶν, ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος εἶναι οὐχ ἥττον καὶ αἰσθητικὸς. Καὶ—ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος φρουτίζει πολλὰ ὀλίγον περὶ τῶν ὕσων αὐθυπάρχτων δὲν ἔχουσιν ἀναφορὰν τίνα ὡς πρὸς αὐτὸν, τίς οἶδεν ἂν οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐπενόησαν πρῶτον τὰ ἐπίθετα, εἶτα τὰ οὐσιαστικά, ὥστε δεικνύοντές τι, νὰ λέγῃσι γλυκὺ, ἢ πικρὸν, ἢ καυσικόν, ἢ κτξ. Ὅποιονδήποτε ὁμῶς τῶν ἰνομάτων καὶ ἂν ἐπινοήθη πρῶτον, τὰ ἐπίθετα ἔλαβον τὸ τοιοῦτον ὄνομα, διότι τρόπον τίνα τίθενται ἐπὶ τῶν οὐσιαστικῶν.

Ἄν ὁμῶς καὶ οἱ ἄνθρωποι ἦναι φύσει ἐνεργητικοί, πλην ὄχι καὶ διὰ τοῦτο ἀποφεύγουσιν ὀλιγώτερον τοὺς κόπους, ὡς ὄντος τοῦ κόπου βέβαια ἥττους ἐνεργεῖς, καὶ τούτου ἕνεκεν ζητοῦσι πάντοτε νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον διὰ τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ. Ὡς ἦν ἀκόλουθον εἰς αὐτοὺς ἀντὶ τῶν δύο λέξεων: τοῦ ἐπιθέτου λέγω καὶ τοῦ συνδέσμου εἶμι, νὰ ἐπινοήσωσιν ἐνὶσοδύναμον: τὸ ῥῆμα, ὅπερ καὶ ἐποίησαν. Οὕτως ἀντὶ νὰ λέγῃσι τὸ πῦρ ἔστι καυσικόν, εἶπον τὸ πῦρ καίει . . καὶ ἀντὶ τοῦ ἐγὼ εἶμι περιπατῶν, εἶπον ἐγὼ περιπατῶ . . καὶ ἀντὶ τοῦ καιρὸς ἔστι βροχερός, βρέχει, κτξ.

158. Εἶναι ὁμῶς πιθανὸν ὅτι κατ' ἀρχὰς αἱ διάλεκτοι δὲν εἶχον τὰ ῥήματα οὕτω μεμορφωμένα, ὡς ἤδη, ἀλλ' εἶχον ἐν χρήσει μόνον τὰ ἀπαρέμφρατα, ὥστε

νὰ λέγωσιν ἐγὼ τρώγειν, σὺ τρώγειν, ἐκεῖνος τρώγειν, ἡμεῖς τρώγειν, ὑμεῖς ἢ ἐκεῖνοι τρώγειν, ὡς τὰ ὀνόματα μόνον νὰ παρισῶσι τὸν ἀριθμὸν καὶ πρόσωπον, τὸ δὲ ῥῆμα ἀπλῶς τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἐνεργοῦντος. Καὶ ὁμοίοντι βλέπει τις ὅτι ἐπικρατεῖ μέχρι τῆς σήμερον εἰς τινὰς βαρβάρους διαλέκτους, αἵτινες ματαχειρίζονται τὸ ἀπαρέμφατον ἀντὶ προσωπικῶν ῥημάτων.

Καὶ βεβία ἀντις ἀνέλθη εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν διαλέκτων, οὗτος θέλει εὔρει οὐδὲν ἄλλο, ἢ κραυγὰς ὀλίγων ἐνάρθρους, λέξεις μονοσυλλάβους, λέξεις ὀνοματόπεποιημένας ἀντὶ ὀνομάτων, καὶ τοῦτο ἦν τὸ πᾶν.

159. Ἀφ' οὗ ὁμοῦ οἱ ἄνθρωποι ἐξήλειψαν ἐξ ἐαυτῶν τὴν θηριότητα, ὅχι μόνον ἔδωκαν εἰς τὸ ῥῆμα διαφορὸν σχηματισμὸν πρὸς παράσασιν τοῦ ἀριθμοῦ (154), ἀλλὰ καὶ ἄλλο πρὸς παράσασιν χρόνου. Καθότι ἐπειδὴ καὶ τὸ ῥῆμα σημαίνει ὑπαρξιν ἢ ἐνέργειαν (155) . . καὶ ἢ ἐνέργεια γίνεται, καὶ ἀπογίνεται, καὶ γενήσεται, ἐπόμενον εἶναι τὸ ῥῆμα νὰ ἦναι δεκτικὸν σημασίας χρονικῆς ὄθεν καὶ ἐδιαιρέθη εἰς ἐνεσὸς, παρωχηκός, καὶ μέλλον. Καὶ τὸ μὲν παρωχηκός καὶ μέλλον εἶναι ἀπροσδιόριστα, καὶ ἀναφοραὶ ὡς πρὸς τὸ ἐνεσὸς, τὸ δ' ἐνεσὸς προσδιωρισμένου καὶ σημεῖον ἀδιαίρετον, ἐν ᾧ τότε παρωχηκός καὶ μέλλον διαίρεται. Οὕτω τὸ μὲν γράφω σημαίνει παρούσαν ἐνέργειαν, τὸ δ' ἔγραφον, καὶ ἔγραφα, καὶ γέγραφα παρωχηκυῖαν, τὸ δὲ γράψω ἤδη ἢ αὔριον, μέλλουσαν. Ἄπαντα ὁμοῦ ταῦτα σημαίνουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν τὸ γράφειν, διαφέροντα μόνον κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον.

160. Προβαίνοντος ὁμοῦ τοῦ πράγματος, οἱ ἄν-

Θρωποὶ δὲν ἔλλειψαν ἀπὸ τοῦ νὰ μεταχειρισθῶσι καὶ ἄλ-
 λου σχηματισμὸν πρὸς παράστασιν τοῦ τρόπου τοῦ ῥήμα-
 τος : τὴν ἔγκλισιν. Καὶ εἶναι πέντε αἱ ἐγκλίσεις : ὀρισι-
 κή, προσακτική, ὑποτακτική, εὐκτική, καὶ ἀπαρέμφατος.
 Καὶ ὡς λέγω ἐγὼ γράφω, οὕτω καὶ γράψε, καὶ γρά-
 ψοιμι, καὶ ἂν γράψῃ, καὶ γράφειν. Ὡς οἷς ὁράται,
 μόνῃ ἢ ὀριστικῇ παράστασιν ἐνέργειαν τοῦ λέγοντος, αἱ ἄλλαι
 λοιπαὶ ὀλοτελῶς ἐνέργειαν, ἀλλ' ἀπλήν ἐπιθυμίαν, μὴ
 παρουσίας τῆς ἐνεργείας. Καθότι οὔτε τὸ γράψε κεῖται
 ἐπ' ἐμοί, οὔτε τὸ γράψοιμι, οὔτε τὸ ἂν γράψω, οὔτε
 τὸ γράφειν, εἰ καὶ ἐπιθυμῶ τὴν τούτων ἐκπλήρωσιν. Ὡς
 μόνῃ ἢ ὀριστικῇ εἶναι ἀπόφρασις κυρίως. Οὕτως, ὁ Πυθα-
 γόρας εἶναι φιλόσοφος, ἐγὼ γράφω, σὺ ἀναγινώσκεις, αἱ
 ἀσέρες κινουῦνται εἶναι ἀποφάνσεις, ἔλαβε δὲ τὸ τοιοῦτον
 ὄνομα ἐκ τῆς ἰδιότητος τοῦ ὀρίζεσθαι. Ἡ δὲ προσ-
 ακτική, ὡς τὸ γράψε, σημαίνει μὲν ἀπόφρασιν, πλὴν
 ἢ ἐκπλήρωσις κεῖται ὄχι ἐπ' ἐμοί, ἀλλ' ἐπὶ σοί. . . ὡσαύ-
 τως καὶ ἡ εὐκτική σημαίνει εὐχὴν καὶ ἐπιθυμίαν τινός,
 οὗτινος ἢ ἐκτέλεσις κεῖται ἐπ' ἄλλω τινί, ὡς τὸ δώη κύ-
 ριος τὰ ἀρέσκαυτά σοι. . . ὁμοίως καὶ ἡ ὑποτακτική, ὡς
 τὸ ἔταν παύση ἢ τρικυμία, ἢ θάλασσα εἶσαι πλωῖμος.
 Ἡ δ' ἀπαρέμφατος εἶναι ἄλλο ὄνομα, καὶ οὔτε ἐγκλισίς
 τῷ ὄντι εἶναι, οὔτε ἀπόφρασις, ἀλλ' ὄνομα, καὶ ὄνομα
 οὐσιαστικόν, καὶ τούτου ἕνεκεν τίθεται καὶ ὑποκείμενον
 μιᾶς ἀποφάνσεως, καὶ ὄχι κατηγορούμενον, ὡς τὸ γελᾶν
 ἔστιν ἴδιον ἀνθρώπου.

161. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ τὸ ῥήμα σημαίνει ὑπαρξιν
 ἢ ἐνέργειαν (154) . . . καὶ ἡ ἐνέργεια εἶναι ἰδέα ἀναφορικῇ

(119). . . καὶ εἰς πάντα ἐνέργειαν θεωρεῖται ἐνεργῆν καὶ πάσχιον: ἢ ἂν θέλης αἴτιον καὶ αἰτιατὸν, τούτου ἕνεκεν τῶν ὀνομάτων διατρέθεντων εἰς πτώσεις, εἰς τὰ ῥήματα τίθεται καὶ δεύτερον ὄνομα, εἰς ὅπερ ἀναφέρεται ἡ ἐνέργεια, ὅπερ καὶ μεταβατικῆ ὑπὸ τῶν γραμματικῶν ὀνομασται. Οὕτως ἐγὼ λέγω ὁ Πλάτων ἐπαινεῖ τὸν Σωκράτη: ἐγὼ ὁπρβαίνομαι εὐωδίας, ἐγὼ σοι προσφέρω δῶρα, ἐνθα ἡ αἰτιατικῆ, ἡ γενικῆ, καὶ ἡ δοτικῆ εἶναι μεταβατικαὶ τοῦ ῥήματος. Ὅσαι ὅμως τῶν διαλέκτων ζερούνται σχηματισμοῦ τῶν πτώσεων, ἐκπληρῶσιν ἄλλως πως τὴν χρείαν τῶν: τουτέστι τιθέασιν σημεῖον τι πρὸ τῆς κοινῆς πτώσεως, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν τῆς μὴ πτώσεως: ἢ ἂν θέλης ἔχουσι τὸν σχηματισμὸν ὄχι εἰς τὴν λήγουσαν τοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ὀνόματος, ὅπερ ἐμφανίζει βέβαια τὴν ἀτέλειαν τῆς διαλέκτου, εἴτε τῶν ὀμιλούντων.

162. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ πάντα ἐνέργεια εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ὄχι μόνου ὡς ἐκ τοῦ ἐνεργοῦντος, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τοῦ πάσχοντος, καὶ τούτου ἕνεκεν ἐδιδιαιρέθησαν αἱ δυνάμεις εἰς ἐνεργητικὰς καὶ παθητικὰς (112), ἢ φυσικὸν παρακαλούθημα νὰ ἐπινοήσῃσι καὶ ἄλλον σχηματισμὸν εἰς τὸ ῥῆμα οἱ ἄνθρωποι, ὅπερ καὶ ἐγένετο, ὀνομάσαντες αὐτὸν διάθεσιν. Καὶ εἶναι τρεῖς: ἐνεργητικῆ, παθητικῆ, καὶ οὐδέτερά, ἢ δὲ Ἑλληνικῆ ἔχει καὶ ἄλλας δύο: μέσσην λέγω καὶ ἐπίμεσον. Οὕτως εἰς μὲν τὸ, ὁ Πλάτων ἐπαινεῖ τὸν Σωκράτην, θεωρεῖται ἡ ἐνέργεια ὡς ἐκ τοῦ αἰτίου ἢ ὀνομαστικῆς, εἰς δὲ τὸ, ὁ Σωκράτης ἐπαινεῖται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, θεωρεῖται τὸ πρᾶγμα ὡς ἐκ τοῦ

πάσχοντος, καὶ μετεβλήθη ἢ αἰτιατικὴ ἢ μεταβατικὴ εἰς εὐθεΐαν.

Πᾶν δὲ ῥῆμα, ὅπερ ἔχει μὲν σχηματισμὸν διαθέσεως ἐνεργητικῆς, πλὴν ἀδυνατεῖ νὰ λάβῃ παθητικῆς σχηματισμὸν, ὀνομάζεται οὐδέτερον. Καὶ ἐξ ἐναντίας, πᾶν ῥῆμα, ὅπερ ἔχει σχηματισμὸν παθητικῆς μὲν διαθέσεως, δύναται δὲ νὰ σήμάνῃ καὶ ἐνέργειαν καὶ πάθος, ὡς τὸ βιάζομαι, τὸ τύπτομι, κτξ, ὀνομάζεται μέσον. Εἶδε καὶ ἔχει μὲν σχηματισμὸν παθητικῆς διαθέσεως, σημαίνει δὲ πάντοτε ἐνέργειαν, ὡς τὸ μάχομαι, βούλομαι, κτξ, ὀνομάζεται ἐπίμεσον ὑπὸ τῶν γραμματικῶν.

Σημειωτέον δ' ὁμῶς α'. ὅτι τὰ παθητικὰ ῥήματα παρισῶσι νὰ πραγματικῶς, ὅπερ καὶ τὰ ἐνεργητικὰ. διότι εἶναι τὸ αὐτὸ νὰ εἰπῆτις ὁ Πλάτων ἐπαινεῖ τὸν Σωκράτην, ἢ ὁ Σωκράτης ἐπαινεῖται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, καὶ τὸ, ὁ Φίλιππος ἐγέννησε τὸν Ἀλέξανδρον, ἢ ὁ Ἀλέξανδρος ἐγεννήθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, πλὴν εἶναι οὐσιωδέστατον νὰ μὴν ἀγνοῆτις ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα ἐνίοτε ἢ θατέρου προτίμησις. β'. ὅτι τὰ ὑπαρκτικὰ ῥήματα, ὡς τὸ εἰμι καὶ ζῶ, κτξ, ἅπερ ὑπὸ τῶν γραμματικῶν ὀνομάζονται οὐδέτερα, σημαίνουσιν ἀπλῶς ὑπαρξιν, ἢ ἂν θέλῃς ἀπλήν ἐνέργειαν ἄνευ πάσχοντος. Καθότι τὸ εἰμι σημαίνει ὅτι ἐγὼ ἔχω ζωὴν, καὶ τὸ ζῶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ αἰσθάνομαι καὶ διανοοῦμαι, καὶ τούτου ἔνεκεν εὐθεὺς ὅπου παύσειτις ἀπὸ τοῦ νὰ αἰσθάνηται καὶ νὰ διανοῆται, λέγουσιν ὅτι ἀπέθανεν: ὁ ἔστιν ὅτι δὲν ζῆ.

163. Ἄν ὁμῶς ἐξετάσῃτις καὶ τὴν σημασίαν τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, οὗτος θέλει ἰδεῖ ὅτι ὅντων ἀμφο-

τέρων σημείων ἰδεῶν (148), ὅσα προσιδιάζουσιν εἰς τὰ σημαίνόμενα, τασαῦτα καὶ εἰς τὰ σημεία. Ὡς καθὼς ἐκ τῶν ἰδεῶν ἄλλαι μὲν εἶναι ἀπλαῖ, ἄλλαι δὲ σύνθετοι (109), ἄλλαι δὲ γενικαί, καὶ ἄλλαι μερικαί (115), οὕτω καὶ ἐκ τῶν ὀνομάτων, τινὰ μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι σημεία ἀπλῶν ἰδεῶν, τινὰ δὲ συνθέτων, τινὰ δὲ γενικῶν, καὶ τινὰ μερικῶν. Καθότι τὰ ὀνόματα λευκότης, θερμότης, γραμμῆ, κτξ, εἶναι σημεία ἀπλῶν ἰδεῶν καὶ γενικῶν, τὰ δ' ἄνθρωπος, λίθος, κακία, σύνθετα καὶ ἐνταυτῷ καὶ γενικά, ἀτομικά δὲ τὰ, Πυθαγόρας, οὗτος ὁ λίθος, καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως.

Σημειωτέον δ' ὅμως ὅτι τὰ ἀτομικά ὀνόματα εἶναι ὀλιγάριθμα, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν, ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἀτομικά ὀνόματα ὀλοτελεῶς, εἰμὴ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἢ προσώπων, καὶ τούτου ἕνεκεν ἀντὶ τῶν ἀτομικῶν ὀνομάτων ἡμεῖς μεταχειρίζομεθα τὴν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν, λέγοντες οὗτος ὁ λίθος, τοῦτο τὸ ξύλον, κτλ. β'. Ὅτι δίδονται ὀνόματα, ἅπερ σημαίνουσιν ὄχι ιδέας, ἀλλ' ἀπουσίαν ἰδεῶν, καὶ τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀποθετικά, ὡς τὸ ἀθάνατος, ἀσώματος, μωρός, μηδέν, κτξ. Πλὴν ἴσως τοῦτο δὲν ἀληθεύει, ἀλλέως ἤθελον εἶναι σημεία ἀνευ σημαينوμένων, ὅπερ εἶναι ἀσύστατον. Ὡς τὰ ἀποθετικά ὀνόματα εἶναι σημεία ὄχι ἀποθετικῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ θετικῶν, πλὴν ἀπουσιῶν. Οὕτω τὸ ὄνομα ἀσώματος εἶναι σημείου ιδέας τῶν μὴ παρόντων ιδιοτήτων εἰς τὸ σῶμα, ἀλλ' εἰς ἄλλο δηλονότι.

Τὸ ῥῆμα ὅμως εἶναι σημείον ιδέας ἀπλῆς, καὶ μὴ αὐθυπάρκτου οὗτος (157), καὶ ἐπομένως ἀφηρημένης

καὶ γενικῆς (116)_ε καὶ τούτου ἕνεκεν ἢ τοῦ ῥήματος ἰδέα εἶναι πάντοτε μέρος τῆς ιδέας τοῦ ὀνόματος.

164. Συνάγονται λοιπὸν ἐντεῦθεν τὰ ἐξῆς: α'. "Ὅτι τὸ ῥῆμα εἶναι πάντοτε κατηγορούμενον μιᾶς προτάσεως καὶ οὐδέποτε ὑποκείμενον (123), ἀλλέως τὸ πλατύτερον (111) ἤθελεν ὑποτεθῆναι σενώτερον, ἕπερ εἶναι ἄτοπον. "Ὡς ἡ μεταβιτικὴ τοῦ ῥήματος (161) ἐπενοήθη πρὸς οὐδὲν ἄλλο, ἢ πρὸς μερίκευσιν τῆς σημασίας τοῦ ῥήματος. Καθότι ἂν, φέρε εἰπεῖν, εἰπῶ μόνον, ὁ Πλάτων ἐπαιεῖ ὁ ἀκροατῆς ἤθελεν ἔχει τὸν νοῦν ἀμφιβόλῳ πρὸς τίνα ἀνήκει ὁ ἔπαινος, ἀκούσας ὁμῶς ὅτι ἐπαιεῖ τὸν Σωκράτην, δὲν ζητεῖ ἄλλο πλέον. Ἰσαύτως καὶ τὸ αἰσθάνομαι εἶναι γενικόν, αἰσθάνομαι δ' εὐωδίας τινος εἶναι μερικόν. . . καὶ ἔτι μερικώτερον τὸ αἰσθάνομαι εὐωδίας ῥόδου, ἢ ὀξείας: ὃ ἐστὶ καὶ αἰ γενικαὶ καὶ τὰ ἐπίθετα συντρέχουσι πρὸς μερίκευσιν τῆς σημασίας τοῦ ῥήματος. Δῆλον δ' ὅτι εἰς τοῦτο συνέτρεξε καὶ ὁ ἀριθμὸς (154), καὶ τὸ πρόσωπον ἢ ὀνομαστικὴ (156), καὶ ὁ χρόνος (159), καὶ ἡ ἔγκλισις (160), καὶ ἔτι ἡ διάθεσις (161). β'. "Ὅτι ἀγκαλὰ καὶ τὸ ῥῆμα παρίστησιν οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὑπαρξιν (155)_ε πλην ὅχι μουσειδῆ, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἀφηρημένην καὶ γενιωτέραν, ποτὲ δὲ μερικωτέραν, ἢ τρόπον ὑπαρξεως. Οὕτως τὸ εἶναι, τὸ ὑπάρχειν, κτξ, σημαίνουσι ὑπαρξιν ἀφηρημένην, τὸ δ' ἀγκπᾶν, τὸ γράρειν, κτξ, τρόπον ὑπαρξεως. "Ὅθεν τὸ γράφω σημαίνει καὶ ὅτι ὑφίσταμαι, καὶ οὕτως: ὃ ἔστιν ὅτι κινῶ τὴν ἑμαυτοῦ χεῖρα, ἢ ὅτι ζῶν ἔχω καὶ τὴν τοιάδε θέσιν.

γ'. "Ὅτι μόνον ἐπὶ τῆς ὀριστικῆς ἐγκλίσεως δύναται τὸ

ῥῆμα καὶ σημαίνει ἐνέργειαν, ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀπλῶς ἐπιθυμίαν. Καθότι οὔτε τὸ γράψω, οὔτε τὸ γράφοιμι, οὔτε τὸ ἂν γράψω, οὔτε τὸ γράψαι σημαίνει ὅτι ἐγὼ ἐκτελώ τι, ἀλλ' ὅτι ἴσως ἐκτελεσθήσεται (160).

δ'. Ὅτι πᾶν ῥῆμα εἶναι σύνθετον ἐκ βουλήσεως καὶ ἐνεργείας, πλην τῶν προαιρετικῶν. Οὕτω τὸ ἐγὼ γράφω σημαίνει μὲν ἐνέργειαν: ἢ ἂν θέλης τρόπον ὑπαρξίως, πλην καὶ ἐνταυτῷ καὶ βούλησιν τοῦ γράφειν, καὶ ἐπομένως εὐθύς ἑποῦ παύσει ἢ βούλησις, παύσει καὶ ἡ πράξις. Τὸ δὲ θέλω, βούλομαι, κτξ, σημαίνουσιν ἀπλῶς ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς καὶ ἐλοτελῶς πράξιν, ἐπιφέροντες ὅμως τὸ ἀπαρέμφατον, ὡς τὸ βούλομαι γράψαι, τότε διὰ τῶν δύο ὁμοῦ παριστῆμεν ἐσομένην ἐνέργειαν ἢ ὑπαρξιν.

ε'. Ὅτι ἀγκαλᾶ καὶ ὁ μέλλον σημαίνει ἐσομένην ἐνέργειαν (160), αἴαν καὶ τὸ βούλομαι γράψαι, πλην πρότεσιν αὐτῷ καὶ διαφοράτις. Καθότι εἰς μὲν τὸ βούλομαι ἢ θέλω γράψαι σημαίνεται μόνον βούλησις ἄνευ ἀποφάνσεως, εἰς δὲ τὸ γράψω πρότεσι καὶ ἀπόφανσις, καὶ λείπει μόνον ὁ χρόνος (α).

165. Ὅτι μὲν ἡ διάλεκτος: ἢ ἂν θέλης αἰ λέξεις, εἶναι τῶν ὧν οὐκ ἄνευ πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν τε ἰδεῶν καὶ διανοίας ἡμῶν ὡς πρὸς ἀλλήλους, ἔσιν οὐδεὶς ὁ ἀμφιβάλλων. Ἄν ὅμως αἰ λέξεις ἦναι ἀναγκαῖαι καὶ εἰς τὸ καὶ διανοῆται τις, τοῦτο εἶναι τῶν μὴ ὁμολογουμένων.

(α) Ὡς ἀμαρτανάνουσιν ὅσοι ἀντὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου ἀντεκατίεσαν τὸ θέλω μετὰ τοῦ ἀπαρεμφότου, ἀπογυμνώσαντες ἐν ταυτῷ τὴν κοινήν διάλεκτον καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου.

Ἡμεῖς ὅμως εἶδομεν ὅτι τὸ οὐσιώδες μέρος τῆς ἡμετέρας ὁμιλίας: ὃ ἐστὶ μεθερμηνευμένον τῆς ἡμετέρας διανοίας, ὡς οὕσης τῆς ὁμιλίας ἀνακεκαλυμμένης διανοίας, εἶναι τὸ ῥῆμα (157) . . Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ ῥῆμα εἶναι σημεῖον ιδέας γενικῆς τε καὶ μὴ αὐθυπάρκτου (163) , τούτου ἕνεκεν ἡ ἡμετέρα διάνοια ἔχει χρεῖαν καὶ μὴ αὐθυπάρκτων ιδεῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ, ὡς εἶδομεν, ἡ ψυχὴ διὰ τὰ διανοηθῆ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχη ὕλην: τούτέστιν ιδέας . . καὶ αὕτη ὄχι μόνον κατ' ἀρχὰς ἀποκτᾷ τὰς ιδέας ἐκ τῆς προσβολῆς τῶν ἔξωθεν σωμάτων, ἀλλὰ καὶ διανοουμένη τὰς ἀναφέρει εἰς τι αἰσθητὸν . . καὶ ἐπειδὴ τὰ αἰσθητὰ εἶναι ἀτομικὰ καὶ αὐθύπαρκα, καὶ ὄχι γενικὰ καὶ ἀνυπόστατα, τούτου ἕνεκεν ἂν ἡ ψυχὴ δὲν ἔδιδεν ὄνομα, καὶ διὰ τὰ εἰπῶ οὕτως, ἂν δὲν ἐσωμάτει τὸ ῥῆμα, δὲν ἤθελεν εἶναι τοσοῦτον ἐπιτηδεῖα πρὸς τὸ διανοεῖσθαι. Τοῦτο δ' αὐτὸ ἤθελέ λεχθῆ καὶ περὶ τῶν ἀφηρημένων ιδεῶν, οἷαι εἰσὶν αἱ τῶν ποιημάτων, τῆς ἀληθείας, τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ἀριθμοῦ, κτξ., ὧν περ' ἀνεύ λήξεων ἦν ἀδύνατον εἰς ἐμὲ νὰ σχῶ ιδεάν αὐτῶν. Ἰαθότι ὁ Λώκιος (α) μᾶς ἐπιβεβαίωσεν ὅτι ἐντυχῶν τινὰς Ἀμερικανούς, εἶδεν ὅτι δὲν ἐδύνατό νὰ ἐπαριθμήσῃσι μέχρι τῶν χιλίων, οὔτε ἑκατὸν, οὔτε πεντήκοντα, ἀλλὰ μόνου μέχρι τῶν εἰκοσι, καὶ ὅτι ἂν ἤθελον νὰ ὁμιλήσωσι περὶ τινος μεγάλου ἀριθμοῦ, ἐδείκνυον τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτῶν, ὑπὸ νοσοῦντες διὰ τούτου τὸ μέγεθος τοῦ ἀριθμοῦ. Πόθεν — λοιπὸν ἄλλοθεν ἐγεννᾶτο εἰς αὐτούς

(α) β:β. β'. κερ. ις'.

ἢ ἀδυναμία τοῦ ἀριθμεῖν, εἴμῃ ἐκ τῆς σερήσεως τοῦ ὀνόματος τῶν ἀριθμῶν; Καὶ Ἰωάννης ὁ τοῦ Λέρη διηγείται ὅτι οἱ Τουπίναμβοι ἀδυνατοῦσι νὰ ἀριθμήσωσιν ἀνωτέρω τῶν πέντε, πλὴν οὔτε ἔχουσιν ὀνόματα τῶν ἀριθμῶν τῶν ἀνωτέρω τῶν πέντε, καὶ ἂν βουληθῶσι νὰ παραστήσωσιν ἀνωτέρω τούτων τινὰ ἀριθμὸν, τοῦτο τὸ ἐκτελοῦσι διὰ τε τῶν ἰδίων δακτύλων καὶ τῶν λοιπῶν. Ἐτι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν μελῶν τῆς ἀκαδημίας τοῦ Παρισίου, οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν ἐδύναντο νὰ ἐννοήσωσι δι' ὀρισμῶν τὰς ἀφηρημένας τῶν ιδεῶν, οἷα ἐσὶν ἀλήθεια, ἀρετὴ, κτξ.

β'. Ἀπάσαι αἱ σύνθετοι ιδέαι ἔχουσιν ὑπόσημα; εἴτε σύνθετον οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὰς λέξεις: Ὡς ἂν ἔλειπον αἱ λέξεις, πῶς — ἄλλως ὁ νοῦς ἤθελε συνέχοι εἰς ἓν τὸν φάκελλον, εἴτε τὰς συνθέτους τῶν ιδεῶν: οἷαι δηλονότι εἰπὶ τῆς χιόνας, τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ Θεοῦ, κτξ; Καθότι ἄντις παρατηρήσῃ ἑαυτὸν σκεπτόμενον, ἤθελεν ἰδοῖ ὅτι ἡ σκέψις αὐτοῦ ἔχει δι' ὑποκείμενον ὄχι ιδέας, ἀλλὰ λέξεις προφερομένας καὶ συσρεφόμενας ἐνδιαθέτως ἀκαταπαύτως ὑπ' αὐτοῦ.

γ'. Ἐν γένει πᾶσα ιδέα εἶναι, ὡς ἀποδειχθήσεται κάτωτέρω, οὐδὲν ἄλλο, ἢ συμπέρασμα: ἢ ἂν θέλῃς εἶναι ἕκθεσις συμπεράσματος λογαριασμοῦ τινος ἢ ἀναλύσεως. Πῶς — λοιπὸν ὁ νοῦς ἤθελε κατασχοῖ τὸ συναγόμενον ἄνευ λέξεως; Ὡς, ἢ διάλεκτος εἶναι ὄχι μόνον πρὸς παράστασιν τῶν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἡμῶν ιδεῶν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ ὄργανον πρὸς ἀποκατάστασιν λογικωτέραν τοῦ ἀνθρώπου.